

ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
(ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ, ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΑΓΩΓΗ, ΜΟΥΣΙΚΗ)
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2026-2027

Περιεχόμενα

I. ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ	1
Επισημάνσεις.....	1
ΤΑΞΕΙΣ Α΄ και Β΄	2
ΤΑΞΕΙΣ Γ΄ και Δ΄	4
ΤΑΞΕΙΣ Ε΄ και ΣΤ΄	5
II. ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	7
Σημαντικές Επισημάνσεις.....	7
ΤΑΞΕΙΣ Α΄ - Β΄	8
ΤΑΞΕΙΣ Γ΄ και Δ΄	9
III. ΜΟΥΣΙΚΗ	13
Σημαντικές Επισημάνσεις.....	13
ΤΑΞΗ Α΄	14
ΤΑΞΗ Β΄	14
ΤΑΞΗ Γ΄ και Δ΄	14
ΤΑΞΗ Ε΄	14
ΤΑΞΗ ΣΤ΄	15

I. ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Το Πρόγραμμα Σπουδών και ο Οδηγός Εκπαιδευτικού εισάγουν τη φιλοσοφία συγγραφής των σχολικών εγχειριδίων. Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι τα Προγράμματα Σπουδών των Εικαστικών είναι «ανοικτού» τύπου χωρίς να είναι δεσμευτικά ως προς τη συνολική και σειριακή κάλυψη της διδακτέας ύλης.

Προτείνεται ο/η εκπαιδευτικός των Εικαστικών να επιλέγει κατά την κρίση του/της τις ενότητες, ή τη σειρά τους, να εμβαθύνει περισσότερο ή λιγότερο στην ύλη που θα επιλέξει, ανάλογα με το χρόνο που διαθέτει και τις ιδιαιτερότητες του μαθητικού δυναμικού, αλλά και τον συνολικό σχεδιασμό κατά τον ετήσιο προγραμματισμό.

Σκοπός της διδακτικής των τεχνών στο σχολείο είναι οι μαθητές/τριες να μπορούν να παράγουν τις δικές τους ιδέες, να τις επεξεργάζονται, να συλλαμβάνουν τις διαφορετικές αισθητικές ποιότητες, να ερμηνεύουν το νόημα αυτού που αντιλαμβάνονται και να μιλούν για τις εμπειρίες τους αυτές. Οι ήπιες δεξιότητες (soft skills) που καλλιεργούνται, αφορούν το αξιακό σύστημα, τις στάσεις και τις αντιλήψεις, την κουλτούρα και τη συγκρότηση της προσωπικότητας του ατόμου. Επομένως συνίσταται η μορφή του μαθήματος να έχει ομαδοσυνεργατική δομή, να υποστηρίζει την προσωπική έκφραση, αλλά και να καλλιεργεί την αποδοχή των ιδιαιτεροτήτων των συμμετεχόντων. Είναι απαραίτητο τα σχολεία, να διαθέτουν αίθουσα όπου θα γίνεται το μάθημα των Εικαστικών.

Το Εργαστήριο των Εικαστικών είναι μία αίθουσα ή κάποιος κοινός χώρος, βορεινού προσανατολισμού και φωτισμού, με εξαερισμό και παροχή ύδρευσης. Στο Εργαστήριο φυλάσσονται οι φάκελοι με τα έργα των μαθητών (Portfolio) και τα βιβλία τους. Επίσης εκεί αποθηκεύονται τα κοινής χρήσης υλικά και εργαλεία, που χρησιμοποιούνται από τους μαθητές/τριες, όπως τα χρώματα, τα πινέλα, τα μολύβια, τα χαρτιά, αλλά και τα υλικά που συγκεντρώνουν τα παιδιά για τις κατασκευές τους. Απαραίτητος στο Εργαστήριο των Εικαστικών είναι ένας υπολογιστής με σύνδεση στο διαδίκτυο και ένας προτζέκτορας ή διαδραστικός πίνακας ή μία οθόνη, με τα οποία ο διδάσκων/ουσα ή οι μαθητές/τριες θα παρουσιάζουν γνωστά ή σημαντικά έργα τέχνης Μουσείων ή συλλογών από το Διαδίκτυο, όπως και ντοκιμαντέρ, βίντεο, ταινίες που μπορούν να υποστηρίξουν το κάθε μάθημα, αλλά και μαθητικά έργα για συζήτηση και αναστοχασμό.

Επισημάνσεις

1. Ο/Η εκπαιδευτικός, εάν το επιθυμεί, μπορεί να κάνει αναδιάταξη της ύλης και να συνδυάσει διαφορετικές ενότητες από τα εγχειρίδια εικαστικών άλλων τάξεων, αν κρίνεται απαραίτητο, ανάλογα με τη δυναμική και την ιδιαιτερότητα της κάθε τάξης.
2. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να εμβαθύνει περισσότερο ή λιγότερο σε συγκεκριμένα κεφάλαια των βιβλίων, λαμβάνοντας υπόψη, το ιδιαίτερο ενδιαφέρον των μαθητών/τριών για συγκεκριμένα θέματα και την απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου.
3. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει την ύλη που θα διδάξει, ανάλογα με τον σχολικό χρόνο που διαθέτει (σχολικές γιορτές, εκδηλώσεις, εκπαιδευτικές επισκέψεις, συνεργασία με άλλες ειδικότητες, προτάσεις διαθεματικότητας, κ.ά.).
4. Το βιβλίο των Εικαστικών προτείνει αρκετές δραστηριότητες, οι οποίες όμως, όπως ήδη επισημάνθηκε, για να υλοποιηθούν, είναι απαραίτητος ο εργαστηριακός χώρος.

Το υπάρχον Πρόγραμμα Σπουδών, εισάγει τη φιλοσοφία συγγραφής των σχολικών εγχειριδίων και ορίζει τη διδασκαλία των Εικαστικών σε 6 άξονες:

- 1^{ος} άξονας: «Εξοικείωση με απλά υλικά, μέσα και τεχνικές»
- 2^{ος} άξονας: «Απλά μορφικά στοιχεία»
- 3^{ος} άξονας: «Θέμα»
- 4^{ος} άξονας: «Μορφές εικαστικών τεχνών»
- 5^{ος} άξονας: «Έργα Τέχνης»
- 6^{ος} άξονας: «Εισαγωγή στην καλαισθησία»

Οι σημειωμένες με έντονη γραφή υποενότητες/δραστηριότητες που ακολουθούν, προτείνεται να διδαχθούν σε προαιρετική βάση και οι αντίστοιχες διδακτικές ώρες μπορούν να διατεθούν από τον/την εκπαιδευτικό για εμβάθυνση ή εξειδίκευση, ανάλογα με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών.

ΤΑΞΕΙΣ Α΄ και Β΄

Το βιβλίο των εικαστικών του/της μαθητή/τριας της Α΄ & Β΄ Δημοτικού χωρίζεται σε τέσσερις ενότητες: 1. «Μορφές από γραμμές, σχήματα και χρώματα», 2. «Μικρός περίπατος στη φύση», 3. «Και άλλες ιδέες για δημιουργία», 4. «Ταξίδια στον φανταστικό κόσμο των δημιουργών».

Προτείνεται:

- Από την Ενότητα Α «Μορφές από γραμμές, σχήματα και χρώματα», να διδαχθούν οι υποενότητες: Α1, Α2, Α3, Α5.

Προτείνεται να υλοποιηθούν σε προαιρετική βάση οι ακόλουθες δραστηριότητες από τις υποενότητες:

Α3

Σελ. 20, δραστηριότητα 3 (τοπίο με τα χρώματα του ουράνιου τόξου)

Σελ. 21, δραστηριότητες 3 και 4 (Θεατρική Παράσταση και Γιορτή των Χρωμάτων)

Σελ. 22, δραστηριότητα εικόνας 1 (λουλούδια μέσα στο ουράνιο τόξο)

Α5

Σελ. 28, δραστηριότητα «Η πόλη των γραμμμάτων»

- Από την Ενότητα Β «Μικρός περίπατος στη φύση», να διδαχθούν οι υποενότητες: Β1, Β2, Β3, Β5. Να δοθεί έμφαση στην ενότητα Β5 «Μικρός περίπατος στη φύση». Η τέχνη της γης και με χώμα, νερό, πέτρες, και ξύλα.

Προτείνεται να υλοποιηθούν σε προαιρετική βάση οι ακόλουθες δραστηριότητες από τις υποενότητες:

Β1

Σελ. 30, 2η δραστηριότητα «...άλμπουμ με τον κόσμο του βυθού»

Σελ. 33, δραστηριότητες: «Γεμίστε την αυλή του σχολείου σας με πεταλούδες...» και «Γράψε ένα μικρό ποίημα για την ομορφιά της φύσης»

Β2

Σελ. 34, δραστηριότητα εικόνας 3: «Φυτέψτε λουλούδια και φτιάξτε τον λουλουδόκηπο του σχολείου σας και δραστηριότητα: «Σε μία εκδρομή του σχολείου σας μαζέψτε λουλούδια...»

Σελ. 36, η πρώτη δραστηριότητα «Ανεβάστε μία μικρή θεατρική παράσταση για την άνοιξη...».

Σελ. 37, «Επισκεφθείτε ένα λαογραφικό μουσείο...» Εναλλακτικά η δραστηριότητα μπορεί να πραγματοποιηθεί με παρουσίαση στην τάξη φωτογραφιών από εκθέματα/έργα τέχνης με θέμα τα λουλούδια.

B3

Σελ. 39 και 40: Οι δραστηριότητες των δύο σελίδων μπορούν να συμπυκνωθούν και να πραγματοποιηθούν μαζί.

Σελ. 41, δραστηριότητα: «βρείτε και εσείς φωτογραφίες των αγαπημένων σας ηθοποιών και...».

Σελ. 42, δραστηριότητα «Βρείτε σε περιοδικά και εφημερίδες πορτρέτα μεγάλων ζωγράφων...»

- Από την Ενότητα Γ «Και άλλες ιδέες για δημιουργία», προτείνεται να διδαχθούν οι υποενότητες: Γ2, Γ4, Γ5.

Να δοθεί έμφαση στην ενότητα Γ2. Μικρά γλυπτά, χέρια γεμάτα πηλό, μικρά πήλινα γλυπτά.

Προτείνεται να υλοποιηθούν σε προαιρετική βάση οι ακόλουθες δραστηριότητες από την υποενότητα:

Γ5

Σελ. 72, δραστηριότητα κατασκευής φρούτων με χαρτοπολτό.

Σελ. 73, δραστηριότητα με τυπώματα φρούτων -στένσιλ.

Σελ. 74, δραστηριότητα «Μπορείτε να φτιάξετε και εσείς φρούτα με πολλούς τρόπους και να καλέσετε...»

- Από την Ενότητα Δ «Ταξίδια στο φανταστικό κόσμο των δημιουργών», να διδαχθούν οι υποενότητες: Δ1, Δ4, Δ5.

Υποενότητα Δ5: Προτείνεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να έρθουν σε επαφή με το έργο του καλλιτέχνη Π. Κλέε μέσω συνοπτικών ολιγόλεπτων προβολών των έργων του στην αρχή του διδακτικού κύκλου της ενότητας Δ.

Προτείνεται να υλοποιηθούν σε προαιρετική βάση οι ακόλουθες δραστηριότητες από τις υποενότητες:

Δ1

Σελ. 77, δραστηριότητα: «Απλώνουμε κόλλα ατλακόλ πάνω σε ένα μπαλόνι...»

Δ4

Σελ. 85, δραστηριότητα: «Μπορείς να γίνεις κι εσύ ο μικρός μάστορας...»

Προτείνεται να υλοποιηθούν ως ανατροφοδοτική επανάληψη στη Β' τάξη οι υποενότητες:

A1-Παντού γραμμές,

A3-Η γέφυρα του ουράνιου τόξου,

A5-Χρωματογράμματα,

B1-Με το πινέλο και τα χρώματα της φύσης.

Προτείνεται οι ενότητες Δ1, Δ2, Δ3, Δ4, του βιβλίου της Ε' και Στ' Δημοτικού να συνδυαστούν με την ενότητα Α της Α' και Β' Δημοτικού.

ΤΑΞΕΙΣ Γ΄ και Δ΄

Το βιβλίο των Εικαστικών του/της μαθητή/τριας της Γ΄ και Δ΄ Δημοτικού αποτελείται από τέσσερις άξονες - ενότητες που είναι οι εξής:

Ενότητα Α. «Μορφικά Στοιχεία» με 6 υποενότητες.

Ενότητα Β: «Από τη φύση και το Περιβάλλον του ανθρώπου» με 6 υποενότητες.

Ενότητα Γ. «Τέχνη και Τεχνικές» με 3 υποενότητες.

Ενότητα Δ: «Δημιουργίες και δημιουργοί χθες και σήμερα» με 7 υποενότητες.

Προτείνεται:

- Από την Ενότητα Α να διδαχθούν οι υποενότητες Α1, Α4, Α5, Α6 με έμφαση στην Α4 αλλά και την Γ1 από το βιβλίο των Α&Β Δημοτικού.

Προτείνεται να υλοποιηθούν σε προαιρετική βάση οι ακόλουθες δραστηριότητες από τις υποενότητες:

Α1

Σελ. 11, δραστηριότητα με αφορμή το έργο του Ι. Μολφέση.

Σελ. 12, δραστηριότητα-πείραμα με ρινίσματα.

Α4

Σελ. 21, δραστηριότητα στο τέλος της σελίδας «Βλέποντας τη *Διπλή Τέντα* του Κλέε...»

Α6

Σελ. 29, 2^η δραστηριότητα-ιδέα για δημιουργία «Σου αρέσουν οι διακοσμήσεις μας; Εσείς τι θα θέλατε...».

- Από την Ενότητα Β να διδαχθούν οι υποενότητες Β1, Β2, Β3, Β5.

Προτείνεται να υλοποιηθούν σε προαιρετική βάση οι ακόλουθες δραστηριότητες από την υποενότητα:

Β3

Σελ. 40, Βρες παρόμοιες φωτογραφίες...»

Σελ. 42, «Φτιάξτε μία πρωτότυπη εγκατάσταση στην τάξη σας...»

- Από την Ενότητα Γ να διδαχθούν η Γ2, Γ3.
- Από την Ενότητα Δ να διδαχθούν οι Δ1, Δ2, Δ3 και Δ7. Να δοθεί έμφαση στο Δ1 «Η αγγειοπλαστική στην αρχαία Ελλάδα».

Προτείνεται να υλοποιηθούν σε προαιρετική βάση οι ακόλουθες δραστηριότητες από τις υποενότητες:

Δ2

Σελ. 74, «Βρες κι άλλα ποιήματα του Ελύτη...»

Δ7

Σελ. 92, «Με χρωματιστές λωρίδες φτιάξαμε χάρτινα ρούχα...».

- Προτείνεται η μεταφορά ενοτήτων από βιβλία άλλων τάξεων του Δημοτικού, ώστε να ενισχυθεί η επιδιωκόμενη διαθεματικότητα:
Η ενότητα Γ από το βιβλίο της Ε΄ & ΣΤ΄, «Εικαστικά Επαγγέλματα» μπορεί να συνδυαστεί με υποενότητες της Γ΄ & Δ΄ τάξης, ειδικότερα οι:
Γ2. Κόμικς – εικονογράφος μπορεί να συνδυαστεί με την υποενότητα Γ4 του βιβλίου της Γ΄ & Δ΄ «Από τις Λέξεις στις Εικόνες»,
Γ3. Γράμματα, μπορεί να συνδυαστεί με την υποενότητα Α2, σελ. 15 του βιβλίου της Γ΄ & Δ΄ «Φιγούρες Γραμμάτων».

- Γ5. Φωτογραφία – Φωτογράφος, μπορεί να συνδυαστεί με την υποενότητα Γ1, σελ 57 του βιβλίου της Γ' & Δ' «Η ανθρώπινη μορφή και η τεχνολογία στα έργα σύγχρονων δημιουργών».
- Προτείνεται οι μαθητές/τριες να γνωρίσουν στη Γ' τάξη το έργο του Henry Matisse (Υποενότητα Α6) και την αφαιρετική περίοδο του Γ. Μόραλη (σε συνδυασμό με τις ενότητες Β1-Β2). Στη Δ' τάξη προτείνεται να γνωρίσουν και το κίνημα των καλλιτεχνών του κινήματος Bay Area Figurative Movement, δηλαδή των R. Diebenkorn, David Park & Wayne Thiebaud (σε συνδυασμό με τις υποενότητες Α3-Α4), μέσα από εικόνες έργων που θα εντοπιστούν στο Διαδίκτυο από τον/την εκπαιδευτικό, και να δημιουργήσουν δικά τους έργα με ανάλογη οπτική.
 - Προτείνεται για επανάληψη και ανατροφοδότηση στην Δ' τάξη η Ενότητα Α6.
 - Προτείνεται οι ενότητες Δ1, Δ2, Δ3, Δ4, του βιβλίου της Ε' και Στ' Δημοτικού να συνδυαστούν με την Ενότητα Α της Γ' και Δ' Δημοτικού.

ΤΑΞΕΙΣ Ε' και ΣΤ'

Το βιβλίο των Εικαστικών των μαθητών/τριών Ε' και ΣΤ' Δημοτικού αποτελείται από τις παρακάτω ενότητες:

- Α. «Απλά υλικά και μορφικά στοιχεία», (Α1 Χρώμα, Α2 Χαρτιά-Χαρτόνια-Ξύλα, Α3 Ψηφίδες-Ψηφιδωτά, Α4 Σύρμα, Α5 Πηλός, Α6 Σύνθεση).
- Β. «Ο κόσμος μας» (Β1 Ψάρια, Β2 Έντομα, Β3 Περιβάλλον, Β4 Διατροφικές συνήθειες).
- Γ. «Εικαστικά Επαγγέλματα» (Γ1 Γελοιογραφία, Γ2 Κόμικς – εικονογράφος, Γ3 Γράμματα – Σχεδιαστής, Γ4 Μακέτα-Αρχιτέκτονας-Μακετίστας, Γ5 Φωτογραφία-Φωτογράφος).
- Δ. «Ιστορία της Τέχνης», (Δ1 Ρεαλισμός, Δ2 Ιμπρεσιονισμός, Δ3 Εξπρεσιονισμός, Δ4 Αφαίρεση, Δ5 Ποπ Αρτ, Δ6 Μουσείο).

Προτείνεται:

- **Οι Ενότητες Α και Β** να χρησιμοποιηθούν συμπεριληπτικά, κατά την κρίση του εκπαιδευτικού, με επικουρική εμβόλιμη χρήση της ενότητας Δ.
- Από την ενότητα Α να διδαχθούν οι Α1, Α2, Α3, Α5, Α6.

Προτείνεται να υλοποιηθούν σε προαιρετική βάση οι ακόλουθες δραστηριότητες από τις υποενότητες:

Α2

Σελ. 19, δ. Κατασκευές με χοντρά χαρτόνια

Σελ. 21, στ. Κατασκευές με ξύλα

Α3

Σελ. 23, β. Άμεση μέθοδος κατασκευής ψηφιδωτών

Σελ. 24, γ. Έμμεση μέθοδος κατασκευής ψηφιδωτών

Σελ. 25, δ. Ομαδικά ψηφιδωτά έργα: προτείνεται εναλλακτικά να πραγματοποιηθούν ομαδικά ή ατομικά ψηφιδωτά με ψηφίδες από χαρτιά ακουαρέλας, χρωματισμένα από τα παιδιά με τέμπρες και κομμένα στο κατάλληλο σχήμα (ψηφίδες).

Α6

Σελ. 34, δραστηριότητα: «Πάρτε ένα μολύβι και...»

- Από την Ενότητα Β «Ο κόσμος μας», προτείνεται να διδαχθούν οι Β1, Β2 και Β3.

Προτείνεται να υλοποιηθούν σε προαιρετική βάση οι ακόλουθες δραστηριότητες από τις υποενότητες:

B2

Σελ. 41, β. «Έγιναν γίγαντες;»

B3

Σελ. 42, δραστηριότητα στο τέλος της σελίδας: «Αναπτύξτε ένα σχέδιο εργασίας με θέμα το περιβάλλον»

- Από την Ενότητα Γ να διδαχθούν οι Γ1, Γ2, Γ3, Γ4, Γ5, χωρίς να αγνοείται ο άξονας Δ σε ότι αφορά τα εφαρμοσμένα αντικείμενα. Προτείνεται: οι μαθητές/τριες να γνωρίσουν το εικονογραφικό έργο του Κωνσταντίνου Γραμματόπουλου, στο γνωστό Αλφαβητάριο με τη Λόλα και τον Μίμη, να εμπνευστούν από το έργο του καλλιτέχνη και να δημιουργήσουν δικές τους εικόνες για κείμενα.

Προτείνεται να υλοποιηθούν σε προαιρετική βάση οι ακόλουθες δραστηριότητες από τις υποενότητες:

Γ1

Σελ. 49, δραστηριότητα στο τέλος της σελίδας: «Μπορείτε να εκθέσετε τις γελοιογραφίες σας...»

Γ3

Σελ. 55, στο τέλος της σελίδας, δραστηριότητα: «Μπορείτε να σχεδιάσετε τη συσκευασία ενός προϊόντος...»

Γ4

Σελίδες 58 & 59: Μπορεί να επιλεγεί μία από τις δύο προτεινόμενες κατασκευές μακέτας και η άλλη να πραγματοποιηθεί προαιρετικά: Μακέτα κτιρίου/πόλης ή μακέτα σκηνικού χώρου.

Γ5

Σελ. 60, στο τέλος της σελίδας: «Η επεξεργασία του φιλμ και η εκτύπωση της φωτογραφίας».

- **Προτείνεται η ενότητα Δ**, να χρησιμοποιείται επικουρικά, σε όλες τις τάξεις του Δημοτικού, αφού είναι μία γραμμική αναφορά σε σημαντικά καλλιτεχνικά κινήματα, ωστόσο ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να εμβαθύνει στην εποχή, τις ανάγκες της, αλλά και την αισθητική της.

Προτείνεται για το σχολικό έτος 2026–2027:

- Να δοθεί βαρύτητα στις ενότητες που αφορούν τα μορφοπλαστικά στοιχεία όλων των μορφών των εικαστικών τεχνών που περιγράφονται στο βιβλίο και τους πειραματισμούς πάνω σε αυτά.
- Οι μαθητές/τριες να γνωρίσουν τα στοιχεία του ελεύθερου σχεδίου, τις τονικές διαβαθμίσεις, τη γραφή, τις υφές σε συνδυασμό με κατάλληλες υποενότητες, όπως οι Α6, Δ1.
- Οι μαθητές/τριες μέσα από τις διαφορετικές μορφές των εικαστικών τεχνών να εκφράσουν τις ιδέες τους, να εργαστούν σύμφωνα με τη δική τους αντίληψη, δυνατότητα και προτίμηση-έτσι ώστε να συνδεθούν προσωπικά με την εικαστική δημιουργία και να καλλιεργήσουν στάσεις και αξίες για τη ζωή.

II. ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Σημαντικές Επισημάνσεις

Τάξεις Α΄-Δ΄ Δημοτικού

Οι παρεμβάσεις που προτείνονται για τις συγκεκριμένες τάξεις στο Πρόγραμμα Σπουδών εστιάζονται περισσότερο στα ομαδικά παιχνίδια και τη δραματοποίηση. Τα παιδιά πρώτης σχολικής ηλικίας αποκτούν αυτοσυνείδηση τοποθετώντας τον εαυτό τους πάντα σε σχέση με αυτά που τα περιβάλλουν. Η συνολικότερη γνώση για την πραγματικότητα διευρύνεται με τη βοήθεια της ομάδας. Η ομάδα είναι, συγχρόνως, ο αποκλειστικός, σχεδόν, τρόπος να προσεγγίσει κανείς την τέχνη του θεάτρου, μια τέχνη που δεν είναι δυνατό να βιωθεί ατομικά. Με τη βοήθεια του εμπυχωτή/της εμπυχωτριάς οι μαθητές/τριες δημιουργούν τις δικές τους ιστορίες. Αυτοσχεδιάζουν με τον λόγο και με τις εικόνες και φτιάχνουν χαρακτήρες, για να φτάσουν στην ολοκληρωμένη δραματοποίηση.

Η πρώτη προσέγγιση του θεάτρου απαιτεί να αναγνωριστεί το σώμα ως κυρίαρχο εκφραστικό όργανο. Πριν από τον λόγο έρχεται η χειρονομία, η κραυγή, ο ρυθμός, το χρώμα και η αντίληψη του χώρου. Οι ίδιες οι ιστορίες γεννιούνται μέσα από «σώματα»: ένα τενεκεδάκι που μεταμορφώνεται σε τηλέφωνο, ένα μπλε πανί που γίνεται ποτάμι, μία μαριονέτα, ένα κοστούμι. Τα παιδιά, μέσα σε αυτό το πλαίσιο, είναι απαραίτητο να έχουν πρόσβαση στη δράση. Ο ρόλος του εμπυχωτή-δασκάλου είναι να τα ωθήσει να εκδηλωθούν, εξωτερικεύοντας τις εικόνες που έχουν αντλήσει από τους άλλους και από τον κόσμο γενικότερα. Η διαδικασία του θεάτρου είναι βιωματική και μόνον έτσι μπορούν τα παιδιά να ανακαλύψουν τη μαγεία του και να μυηθούν στους κώδικές του.

Αξιοποίηση των Διαδραστικών Συστημάτων Μάθησης στη διδασκαλία μαθήματος της Θεατρικής Αγωγής.

1. Ο διαδραστικός πίνακας παρέχει εργαλεία για τη διδασκαλία των θεωρητικών εννοιών της θεατρικής αγωγής με τρόπο παιγνιώδη και διασκεδαστικό. Μπορούν να προβληθούν στη διαδραστική οθόνη παρουσιάσεις PowerPoint, εκπαιδευτικά βίντεο, αποσπάσματα θεατρικών παραστάσεων, με την αναβαθμισμένη ποιότητα ανάλυσης εικόνας και ήχου που προσφέρει η τεχνολογία των διαδραστικών πινάκων, ώστε να γίνει το οπτικοακουστικό εκπαιδευτικό υλικό πολύ πιο ελκυστικό.
2. Ο διαδραστικός πίνακας προσφέρει σε πραγματικό χρόνο ανατροφοδότηση ως προς τη θεωρητική κατανόηση των μαθητών/τριών, με διαδραστικές διαφάνειες που περιέχουν ενσωματωμένα βίντεο, κουίζ, ερωτήσεις, γρίφους, παιχνίδια μνήμης και κρυμμένων αντικειμένων και συνδέσμους (Hyperlinks) σε ειδικά σημεία ενδιαφέροντος, τους οποίους τα παιδιά μπορούν να πατήσουν για να ενεργοποιήσουν πρόσθετες πληροφορίες πάνω στην ιστορία, τα είδη και τους τύπους θεάτρου, τις βασικές τεχνικές υποκριτικής ή σημαντικούς δημιουργούς του θεάτρου-με την προϋπόθεση ότι ο/η εκπαιδευτικός έχει εκτιμήσει ότι το επιπλέον υλικό ταιριάζει στις ανάγκες και τις δυνατότητες της τάξης ή της ομάδας.
3. Τα εργαλεία σχεδίασης του διαδραστικού πίνακα επιτρέπουν, ακόμη και στα μικρότερα παιδιά, να πειραματιστούν σε πραγματικό χρόνο με τον σχεδιασμό θεατρικών σκηνικών και κοστούμιών -επιλέγοντας διαφορετικά σχέδια, χρώματα, μοτίβα, αντικείμενα- και να δουν αμέσως τα αποτελέσματα των επιλογών τους. Διατίθενται ελεύθερες ψηφιακές

- πλατφόρμες, που είναι ειδικά σχεδιασμένες για παιδιά, τις οποίες μπορεί να αναζητήσει ο εκπαιδευτικός, για τη δημιουργία σκηνικών και κοστούμιών.
4. Τα εργαλεία σχεδίασης των διαδραστικών πινάκων μπορούν να χρησιμοποιηθούν από ομάδες παιδιών για να φτιάξουν αφίσες, προσκλήσεις και άλλες δημιουργίες που σχετίζονται με τις θεατρικές παραστάσεις τους.
 5. Τα εικονικά σκηνικά δημιουργούν θεατρική ατμόσφαιρα, προσφέρουν απεριόριστες δυνατότητες δημιουργίας και φαντασίας και ενισχύουν τις θεατρικές εμπειρίες των παιδιών. Προτείνεται ο εμπλουτισμός των ασκήσεων αυτοσχεδιασμού, της δραματοποίησης παραμυθιών και σκηνών από θεατρικά έργα ή μιας θεατρικής παράστασης, με το ψηφιακό περιβάλλον με το οποίο τα παιδιά θα ενθαρρυνθούν να αλληλεπιδράσουν σύμφωνα με τα παρακάτω. Η ομάδα βρίσκεται πάντα σε ένα πραγματικό σκηνικό (ο φυσικός χώρος είναι σημαντικός για την ανάπτυξη των φυσικών τους κινήσεων), αλλά το φόντο της σκηνής μπορεί να είναι:
 - Ένα ρεαλιστικό σκηνικό που μπορεί να προσφέρει μια ρεαλιστική εμπειρία. Αυτό λύνει το πρόβλημα ενός φυσικού σκηνικού -που είναι δύσκολο να δημιουργηθεί με παραδοσιακές μεθόδους- κατάλληλου για μικρούς αυτοσχεδιασμούς και μικρά σενάρια που βασίζονται στην καθημερινή ζωή.
 - Ένα εντυπωσιακό φανταστικό παραμυθένιο σκηνικό βασισμένο σε γνωστά παραμύθια, που μπορεί να κάνει έναν αυτοσχεδιασμό ή μια παράσταση, πιο ελκυστικά.
 - Μια ψηφιακή αναπαράσταση ενός φυσικού τοπίου με ήχους της φύσης.
 - Ένα εικονικό μυθολογικό τοπίο (μπορεί να αναπαριστά τον Όλυμπο ή σκηνές από τους διάφορους άθλους του Ηρακλή, από την Αργοναυτική Εκστρατεία, από το ταξίδι του Οδυσσέα κ.λπ).
 - Ένα ιστορικό τοπίο ή μια ιστορική σκηνή.
- Εισάγοντας τους μαθητές /τις μαθήτριες μέσα σε μια ψηφιακή θεατρική συνθήκη, την οποία είναι δυνατόν να επιλέξουν ή να συνθέσουν ακόμη και οι ίδιοι, τους δίνουμε τη δυνατότητα να αλληλεπιδράσουν με ψηφιακά αντικείμενα, να υποδυθούν μυθικούς ήρωες, ιστορικές προσωπικότητες ή άλλους δικούς τους ρόλους ή /και να αλληλεπιδράσουν με τους παραπάνω εικονικούς χαρακτήρες.

ΤΑΞΕΙΣ Α΄ - Β΄

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Προτεινόμενες δραστηριότητες

1. Κατανόηση και χρησιμότητα της γλώσσας του σώματος (4 ώρες)

- παιχνίδια γνωριμίας, παιχνίδια εξοικείωσης
- ασκήσεις με το σώμα

2. Ατομικές και ομαδικές ασκήσεις (4 ώρες)

- παρατηρώ τους άλλους
- η εμπιστοσύνη μέσα στην ομάδα
- η φαντασία στην ομάδα
- η χρησιμότητα μιας συλλογικής δουλειάς

3. Οι έννοιες του χώρου και του χρόνου (4 ώρες)

- ασκήσεις μέσα στο συγκεκριμένο (θεατρικό) χώρο
- ασκήσεις για το χρόνο και εξοικείωση με την έννοια του θεατρικού χρόνου

4. Αγωγή του λόγου (4 ώρες) (προτείνεται η συνεργασία με την ομάδα μουσικής)

- αναπνοή, άρθρωση, στίξη

5. Ασκήσεις αυτοσχεδιασμού (8 ώρες)

- κινητικοί αυτοσχεδιασμοί
- σκηνικοί αυτοσχεδιασμοί
- λεκτικοί αυτοσχεδιασμοί
- αυτοσχεδιασμοί πάνω στους ήρωες των παραμυθιών

6. Παντομίμα (8 ώρες)

- δράση με την έκφραση και το σώμα, χωρίς το στοιχείο του λόγου

7. Μετάβαση από το παιχνίδι στη «θεατρική πράξη» (8 ώρες)

- θεατρική αφήγηση παραμυθιού
- δραματοποίηση παραμυθιών, ποιημάτων, μύθων, ιστοριών.

Δραματοποίηση σύγχρονου παραμυθιού

- Διαβάζουμε το παραμύθι.
- Επιλέγουμε με την ομάδα τις βασικές σκηνές.
- Μοιράζουμε τους ρόλους.
- «Σκηνοθετούμε» με την ομάδα την κάθε σκηνή ή αφήνουμε τα παιδιά ελεύθερα να παίξουν το παραμύθι.

Δραματοποίηση ποιήματος

- Διαβάζουμε το ποίημα με διάφορους τρόπους: διαβάζει το κάθε παιδί μια στροφή, ή κάποιος/α διαβάζει και άλλος/η παρεμβάλλει μία λέξη, μία φράση, μία στροφή του ποιήματος κ.λπ.
- Χωριζόμαστε σε ομάδες.
- Κάθε μία από τις ομάδες αναλαμβάνει να δραματοποιήσει μία στροφή του ποιήματος με τη βοήθεια του/της εμπυχωτή/τριας και των υπολοίπων.
- Κάθε ομάδα παρουσιάζει τη δουλειά της.

Σημείωση: Οι ώρες που προτείνονται ανά ενότητα δεν είναι δεσμευτικές και ο/η εκπαιδευτικός θα κρίνει, ανάλογα με τις δυνατότητες της ομάδας, πόσο χρόνο θα αφιερώσει. Ο/Η εκπαιδευτικός αξιολογεί την ομάδα και την κατευθύνει ανάλογα με τις δυνατότητές της και τις υπάρχουσες συνθήκες.

ΤΑΞΕΙΣ Γ΄ και Δ΄

ΜΥΘΣΗ ΣΤΟΥΣ ΚΩΔΙΚΕΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Προτεινόμενες δραστηριότητες

Στην αρχή της σχολικής χρονιάς μπορούν να χρησιμοποιηθούν και δραστηριότητες από τις παραπάνω ενότητες για τον επαναπροσδιορισμό της ομάδας.

Θεατρικό Παιχνίδι (8 ώρες)

Οι τέσσερις φάσεις του θεατρικού παιχνιδιού

Φάση της απελευθέρωσης

Μέσα από δραστηριότητες που έχουν μορφή παιχνιδιού, αισθησιοκινητικές και ελεύθερες βιωματικές ασκήσεις, ο/η εμπυχωτής/τρια βοηθά τα παιδιά να αποδεσμευτούν από τη φυσική τους συστολή και να ξεπεράσουν τους δισταγμούς τους. Ενεργοποιείται το ενδιαφέρον τους και σταδιακά διαμορφώνεται μια ομάδα που αποκτά τη δική της δυναμική.

Φάση της αναπαραγωγής

Πρόκειται για μία φάση κατεξοχήν δημιουργική, όπου τα παιδιά οδηγούνται σε επιμέρους θεματικούς σωματικούς αυτοσχεδιασμούς πάνω σε συγκεκριμένα θέματα και ιδέες, συνθέτουν σύντομους διαλόγους, ανακαλύπτουν, διαμορφώνουν και διαλέγουν τους ρόλους τους δοκιμάζοντας μεταμφιέσεις και αλλάζοντας τα σημεία όψης. Σταδιακά χτίζεται η βασική ιστορία και τα στάδια εξέλιξης του μύθου. Ο/Η εμπυχωτής/τρια χρειάζεται σε αυτή τη φάση να δώσει την ελευθερία στα παιδιά να επαναπροσδιορίσουν, ακόμη και στα όρια της ανατροπής, αν θέλουν, το αρχικό δραματικό περιβάλλον, φροντίζοντας, όμως, παράλληλα να διατηρηθεί η ισορροπία των σχέσεων των ρόλων και η βασική ροή της δράσης.

Φάση της σκηνικής δράσης

Με βάση τους θεατρικούς αυτοσχεδιασμούς της προηγούμενης φάσης σταθεροποιούνται οι ρόλοι και γίνεται η τελική διανομή. Η φαντασία των παιδιών διοχετεύεται σε συγκεκριμένους, πια, σκηνικούς αυτοσχεδιασμούς που θα οδηγήσουν στο τελικό θεατρικό δρώμενο, με τα σκηνικά αντικείμενα, τους ήχους και τη μουσική που έχουν διαλέξει. Η σκηνική τους δημιουργία παρουσιάζεται στα πλαίσια της ομάδας ή μπροστά σε ευρύτερο κοινό.

Φάση της συζήτησης

Ενώ το θεατρικό παιχνίδι φαίνεται να έχει ολοκληρωθεί με την «παράσταση» της προηγούμενης φάσης, καλό είναι να ακολουθήσει μια διαδικασία αποτίμησης. Με την ενθάρρυνση του/της εμπυχωτή/τριας τα παιδιά συζητούν και μοιράζονται τις εμπειρίες τους, αξιολογούν τον τρόπο που παίχτηκαν οι ρόλοι και, εφόσον υπάρχει χρόνος και το κρίνουν σκόπιμο, μπορούν να ξαναπαίξουν την ιστορία, δοκιμάζοντας στην πράξη αλλαγές και αναδημιουργώντας σκηνές.

Ενδεικτική δράση

Α' φάση: Ξεκινάμε με μουσικό αυτοσχεδιασμό: Χωρίζουμε τα παιδιά σε δύο ομάδες (προσδιορίζονται με αντίθετα χρώματα π.χ. άσπρο – μαύρο, κόκκινο – πράσινο κ.λπ.) και εξηγούμε ότι στην κάθε μία αντιστοιχεί ένας συγκεκριμένος μουσικός ρυθμός. Καθώς τα παιδιά είναι σκορπισμένα στον χώρο, ανάμεσα στα απλωμένα πανιά, μόλις ακουστεί ο ρυθμός που αντιστοιχεί στην ομάδα τους, χορεύουν χρησιμοποιώντας τα όπως τους αρέσει: τα τυλίγουν γύρω από το σώμα τους, τα δένουν στο κεφάλι τους κ.λπ.

Β' φάση: Τα παιδιά των δύο ομάδων στέκονται απέναντι το ένα στο άλλο. Κάποιος/-α από τη μία ομάδα «λέει» κάτι στην απέναντι ομάδα, που με τη σειρά της απαντά. Δημιουργείται,

έτσι, μία ιστορία, όπου, πέρα από τον διάλογο που εξελίσσεται, τα παιδιά χρησιμοποιούν εκφραστικά το σώμα τους και φτιάχνουν εικόνες με το πανί τους.

Γ' φάση: Τα παιδιά δραματοποιούν την ιστορία που δημιουργήθηκε, εμπλουτίζοντάς την και με άλλα στοιχεία που προκύπτουν κατά τη δράση.

Δ' φάση: Τα παιδιά κρίνουν το θεατρικό παιχνίδι που προηγήθηκε, μοιράζονται τις εντυπώσεις τους, αναλύουν τις δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν και, αν επιθυμούν, τις δοκιμάζουν ξανά.

Θεατρική παράσταση (16 ώρες)

(με αφορμή ένα θεατρικό παιχνίδι ή τη δραματοποίηση ενός παραμυθιού, μύθου, ποιήματος)

- επιλογή του κειμένου
- προσέγγιση του κειμένου
- το παιχνίδι των ρόλων
- διανομή ρόλων και προετοιμασία παράστασης

Για τη δημιουργία θεατρικής παράστασης προτείνεται η συνεργασία με τον/την εκπαιδευτικό των Εικαστικών για την κατασκευή των σκηνικών και με τον/την εκπαιδευτικό της Μουσικής για τη μουσική επένδυση της παράστασης.

• Μάσκα (4 ώρες)

- ο ρόλος της μάσκας
- κατασκευή μάσκας
- παιχνίδι με τις μάσκες

Προτείνεται η συνεργασία με τους/τις εκπαιδευτικούς των Εικαστικών/Μουσικής.

• Κούκλα (4 ώρες)

- κατασκευή κούκλας από άχρηστο υλικό
- εμψύχωση κούκλας / Κουκλοθέατρο

Προτείνεται η συνεργασία με τους/τις εκπαιδευτικούς των Εικαστικών/Μουσικής.

• Μαριονέτες /φιγούρες (8 ώρες)

- κατασκευή μαριονέτας
- κατασκευή φιγούρας Θεάτρου Σκιών
- Θέατρο Σκιών – Καραγκιόζης

Προτείνεται η συνεργασία με τους/τις εκπαιδευτικούς των Εικαστικών/Μουσικής.

Γενική Σημείωση

Η σειρά των δραστηριοτήτων και οι ώρες που προτείνονται ανά ενότητα δεν είναι δεσμευτικές και ο/η εκπαιδευτικός θα κρίνει πόσο χρόνο θα αφιερώσει, ανάλογα με τις δυνατότητες της ομάδας.

Ο/Η εκπαιδευτικός αξιολογεί την ομάδα και την κατευθύνει ανάλογα με τις δυνατότητές της και τις υπάρχουσες συνθήκες.

Προτείνεται η συνεργασία με τους/τις εκπαιδευτικούς Εικαστικών και Μουσικής, είτε ως παράλληλη δράση, είτε με τη μορφή συνεργασίας με στόχο μία κοινή δράση π.χ. μουσικο-θεατρικό δρώμενο.

III. ΜΟΥΣΙΚΗ

Σημαντικές Επισημάνσεις

ΤΑΞΕΙΣ Α΄ έως ΣΤ΄

Σκοπός του μαθήματος της Μουσικής είναι η καλλιέργεια της μουσικότητας των μαθητών/τριών και της έμφυτης ικανότητάς τους για δημιουργία και καλλιτεχνική έκφραση, με στόχο την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Προϋπόθεση για τη διδασκαλία του μαθήματος της Μουσικής είναι η εργαστηριακή του προσέγγιση, καθώς και η δημιουργία των συνθηκών εκείνων που θα οδηγήσουν τους/τις μαθητές/τριες στη δια βίου ενασχόλησή τους με την τέχνη της μουσικής. Συνεπώς, μέσα από την εφαρμογή νέων διδακτικών προσεγγίσεων και την αξιοποίηση διδακτικών εργαλείων των νέων τεχνολογιών στο μάθημα της μουσικής οι μαθητές/τριες ασκούνται:

- στην ενεργητική ακρόαση
- στη μουσική εκτέλεση
- στη μουσική δημιουργία
- στη μουσική γραφή και ανάγνωση

Η διαθεματική προσέγγιση του γνωστικού αντικείμενου της Μουσικής με τα γνωστικά αντικείμενα των Εικαστικών, της Θεατρικής Αγωγής, με τον Χορό και τον Κινηματογράφο, καθώς και ο κοινός σχεδιασμός διδακτικών προσεγγίσεων από τους/τις εκπαιδευτικούς της αισθητικής αγωγής, έχει ως στόχο την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο κάθε μορφή τέχνης επηρεάζει την ολιστική προσέγγιση της καλλιτεχνικής παιδείας.

Σημαντικό είναι οι μουσικές δραστηριότητες να βασίζονται στη διδακτική μεθοδολογία της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και να προσαρμόζονται ανάλογα με την ποικιλομορφία και τις διαφορετικές μαθησιακές ανάγκες των μαθητών/τριών με στόχο τη συμπερίληψη όλων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Συνεπώς προτείνεται:

1. Ο/Η εκπαιδευτικός να κάνει αναδιάταξη της ύλης συνδυάζοντας διαφορετικές ενότητες από τα εγχειρίδια μουσικής άλλων τάξεων, ανάλογα με τη δυναμική και την ιδιαιτερότητα της ομάδας.
2. Ο/Η εκπαιδευτικός να εμβαθύνει περισσότερο ή λιγότερο σε συγκεκριμένα κεφάλαια των βιβλίων, λαμβάνοντας υπόψη, το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών για συγκεκριμένα θέματα καθώς και την απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου.
3. Ο/Η εκπαιδευτικός να επιλέξει την ύλη που θα διδάξει, ανάλογα με τον χρόνο που διαθέτει αλλά και με τον σχεδιασμό του ετήσιου σχολικού προγραμματισμού.

Τέλος προτείνεται οι εκπαιδευτικοί της μουσικής να συμβουλευούνται το μαθητοκεντρικό και ανοικτό ως προς τη δομή του Πρόγραμμα Σπουδών της Μουσικής του Δημοτικού, καθώς και τον Οδηγό του Εκπαιδευτικού.

- Ενδεικτικά προτείνεται η εξαίρεση των παρακάτω κεφαλαίων.
- **Επιπλέον, τα σημειωμένα με έντονη γραφή προτείνεται να διδαχθούν σε προαιρετική βάση και οι αντίστοιχες διδακτικές ώρες μπορούν να διατεθούν από τον/την εκπαιδευτικό για εμβάθυνση ή εξειδίκευση, ανάλογα με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών.**

ΤΑΞΗ Α΄

Κεφάλαια: 11, 20, 22 και 24.

Επιπλέον

Προαιρετική διδασκαλία:

Βιβλίο μαθητή κεφ. 4 διαθεματική προσέγγιση με θεατρική αγωγή

Βιβλίο μαθητή κεφ. 10 (δραστηριότητα «Φτιάξε τη δική σου ορχήστρα από σωλήνες αέρα»)

Βιβλίο μαθητή κεφ. 18 διαθεματική προσέγγιση με θεατρική αγωγή και εικαστικά

Βιβλίο μαθητή Κεφ. 25 διαθεματικά με θεατρική αγωγή και εικαστικά

ΤΑΞΗ Β΄

Κεφάλαια: 7, 8, 12, 13, 16, 17, 22 και 23.

Επιπλέον

Προαιρετική διδασκαλία:

Βιβλίο μαθητή κεφ. 11 («Πινιάτες»)

Βιβλίο μαθητή κεφ. 18 (7/8 Διαθεματικά με Φυσική Αγωγή)

Βιβλίο μαθητή και Τετράδιο εργασιών κεφ. 20

ΤΑΞΗ Γ΄ και Δ΄

Κεφάλαια: 16, 20.

Επιπλέον

Προαιρετική διδασκαλία:

Τετράδιο εργασιών από κεφ. 3 (δραστηριότητα 2)

Τετράδιο εργασιών από κεφ. 4(δραστηριότητα 3)

Βιβλίο και τετράδιο κεφ. 9 (διαθεματικά με θεατρική αγωγή και εικαστικά)

Τετράδιο εργασιών κεφ. 10 (δραστηριότητα 2)

Βιβλίο μαθητή κεφ. 12 (διαθεματικά με θεατρική αγωγή και φυσική αγωγή)

Βιβλίο μαθητή και εργασιών κεφ. 20

Βιβλίο μαθητή και Τετράδιο εργασιών κεφ. 21 (διαθεματικά με τη θεατρική αγωγή και εικαστικά)

ΤΑΞΗ Ε΄

Κεφάλαια: 7, 12, 16, 17, 18.

Επιπλέον

Προαιρετική διδασκαλία:

Βιβλίο μαθητή και Τετράδιο εργασιών: κεφ. 11, 13

ΤΑΞΗ ΣΤ΄

Κεφάλαια: 1, 4, 12, 15, 16.

Επισημαίνεται:

1. Οι προτεινόμενες οδηγίες είναι προαιρετικές.
2. Στο πλαίσιο του διδακτικού σχεδιασμού οι εκπαιδευτικοί προκειμένου να αξιοποιήσουν ιστοσελίδες από το διδακτικό υλικό να προβαίνουν σε επανέλεγχο της εγκυρότητάς τους, διότι ενδέχεται ορισμένες από αυτές να είναι ανενεργές ή να οδηγούν σε διαφορετικό περιεχόμενο.